

způsobené dočasné obmezení nebo zastavení výroby v četných jiných odvětvích výrobních — působily tísnivě na hnutí dělnické; stávek bylo poměrně málo a jejich skrovné úspěchy nebyly přiměřeny velkým obětím, pro ně přineseným; přece však bylo dosaženo některých cenných úspěchů co do zkrácení denní doby pracovní.

Pro velkou massu dělnictva vždy nesnadněji utvářejí se poměry bytové, zvl. ve velkých městech, kde nájemné ustavičně stoupá daleko nad místní poměry mezdní. Vídeňská úrazovna zbudovala ve Floridsdorfu 6 třípatrových domů pro rodinné byty dělnické a 1 pro svobodné dělníky, pronajímajíc tyto domy za nájemné velice mírné.

Také mezinárodní proudění mass dělnických za lepším výdělkem projevuje již citelné účinky: kdežto z Haliče obyvatelstvo hromadně — na vždy nebo na čas — se vystěhovává, vypuzováno jsouc nedostatkem práce a přenízkými mzdami — 18—20 kr. denně pro dospělého dělníka —, ničí v Tyrolsku veškeré mzdové úspěchy domácího dělnictva široký proud dělnictva italského, rok co rok přes Tyrolsko a Švýcarsko bezmála do polou Evropy se rozlévající a poptávku po silách pracovních hravě ukojující.

I letošní zpráva obsahuje, a to ve formě velice důrazné dávny již stesk, že inspektoři živnostenská všestrannou agendou nad míru své výkonnosti jsou přetíženi a že zejm. písemná agenda již dlouho podstatně stěžuje soustavné provádění vlastní činnosti dozorců. Stesk věru oprávněný, a bylo mu brzy alespoň částečně vyhověno zvýšením počtu živnostenských obvodů dozorců na 25. Praha obdržela (stejně jako již dříve Vídeň) vlastního inspektora pro svůj policejní obvod, kdežto pro ostatní část bývalého obvodu zřízen inspektorát nový, a dále zřízen nový obvod se sídlem v Pardubicích. Z 25. inspektorátů živnostenských připadá tedy nyní na Čechy 9, na ostatní Předlitavsko 16.

Jos. Gruber.

H. W. Wolf: Die sozialistische Bewegung in England. (Jahrb. f. Nationalök. und Stat., III. F., XXI. 3.)

Wolf upozorňuje na zvláštní úkaz, že ačkoliv Anglie jest kolébkou socialistického hnutí vůbec a vlastí t. zv. socialismu vědeckého, přece dělnictvo anglické propagandě sociálně demokratické zůstává těžko přístupno. Byli to zejména Godwin, Hall, Thompson, Hodgskin, již položili v první polovici minulého století v Anglii základ k teoriím socialistickým a jichž Marx byl jen účelivým žákem, leč na půdě politické vybouřilo se dělnické hnutí v letech čtyřicátých v chartismu a ubírá se od té doby dále klidným tokem. Dělnictvo anglické obdařeno jest příliš praktickým a reálním duchem, než aby pro revoluční taktiku internacionality mělo pochopení. Proto nemohla tato mezi dělnictvem anglickým dlouho zapustiti kořeny a teprve dalekou oklikou přes Německo počaly se názory marxistické v letech osmdesátých šířiti i mezi dělnictvem anglickým, ovšem s jistými programními ústupky, jež vyžadovaly poměry anglické.

První opravdu sociálně demokratická organizace dělnická v Anglii vznikla r. 1883 pod názvem »sociálně demokratická federace« (Social democratic Federation) s Hyndmanem v čele. Její program po stránce theoretické jest sice revoluční, v praxi dovede však přispůsobiti se v mnohém skutečným poměrům. Čítá několik tisíc členů, ale v poměru k ohromnému počtu anglického dělnictva jest vliv její přece dosti skrovný.

Druhá socialistická organizace anglického dělnictva jest t. zv. strana neodvislého dělnictva (Independent Labour Party), jejíž vůdce Keir Hardie dobyl také mandátu v parlamentě. Jest početně silnější, než federace, a žije s touto v poměru ne právě přátelském. Sleduje spíše praktické a v brzké budoucnosti dosažitelné cíle, mlhavými utopiemi se netrápí.

Třetí socialistický směr jest t. zv. společnost fabiovců (Fabian Society), jež se pojmenovala po známém římském vojevůdci Fabiu Cunctatorovi. Početně jest sice slabá, ale síla její záleží v tom, že ve středu svém má inteligenci. Její činnost jest hlavně literární a přednášková, při čemž vyvinuje

značnou horlivost a agilnost. Ovšem ortodoxní socialism také není jejím programovým základem. Naopak po této stránce vykazuje dosti pestrosti a ne-jednotnosti a na kontinentě by čítána byla spíše mezi radikální strany sociálně-reformní, než mezi socialisty. Dělnictvo samo ku straně této, jak to vůči inteligenci bývá, nemá dostatečné důvěry, naproti tomu u buržoasie požívá značných sympatií mohouc se odvolávat na veliké průkopníky svých ideí Carlylea, Ruskina, Toynbeea.

Všecky tyto směry socialismu anglického jsou samy o sobě příliš slabý, aby se domohly značnějšího vlivu veřejného, proto bylo jich snahou nabýti půdy u rozšířených a mocných jednot odborných (Trades Unions). Tyto jsouce vychovány v starých tradicích hospodářského individualismu, dlouho odolávaly vlivům socialistickým. Teprve r. 1894 prohlásil se sjezd odborných jednot pro zásady kolektivistické. Ale usnesení toto přišlo k místu jen po předchozí čilé agitaci a náhodným utvářením poměru hlasů, takže neznamená žádný obrat zásadní. Naopak poměr mezi odbornými jednotami a socialistickými stranami dělnickými jest dosti napjatý a tyto vytýkají oněm, že tvoří dělnickou aristokracii. Celkem ovšem rozdíly mezi socialisty a nesocialisty nejsou v Anglii tak přesně ohraničeny jako u dělnictva jiných národů, takže přechody jsou velmi četné. Pojem socialismu má v Anglii vůbec jiný ráz, než na příklad v Německu. Základní hesla marxovského nazírání: historický materialism, třídní boj, katastrofní theorie a násilný převrat nemají pro anglický socialism valného významu. Tento jest povahy více ethické a reformní. Také politický radikalism odpadá, ježto při demokratickém zřízení anglickém nemá účelu. Socialistické ideály kolektivistického státu postrádají pro praktické a individualistickým duchem proniknuté dělnictvo anglické půvabu. Ono lpí také příliš na svém patriotismu a pozitivně náboženských názorech a také jeho hospodářské postavení není tak zlé, aby bylo ochotno učiniti skok do tmy socialistického státu. Ještě nejspíše poutají dělnictvo anglické jednotlivé konkrétní požadavky socialistického programu a v tom směru, jakožto vzpruha sociálních oprav, může socialismus i v Anglii konati dobré služby.

C. H.

Achille Loria: Die neue Phase der Socialpolitik in Italien. (Sociale Praxis, X., 42.)

Professor Padovské university Loria promlouvá o nových sociálně-politických zákonech, jež ministr Zanardelli letošního roku předložil italskému parlamentu. Dělnické zákonodárství italské nalézalo se až dosud v plenkách. Obmezovalo se jediné na zákony z r. 1886 o práci dětí, z r. 1893 o zákazu dětské práce v kočovných živnostech a z r. 1898 o dělnických úrazech. Zákaz dětské práce stanoven byl hranicí věku velmi nízkou a zůstával mimo to mrtvou literou, ježto dozor nad jeho prováděním byl naprosto nedostatečným. Neboť pro celou Itálii zřízení jsou jen tři tovární inspektoři, kteří ovšem nejsou s to úkolu svému dostáti. Příčinou tohoto opozdění na poli ochranného zákonodárství dělnického, jež staví Itálii do řady až za Španělsko a britskou Indii, vidí Loria jednak v nedostatku movitého kapitálu a následkem toho ve scházejícím soutěžném závodění jeho s majetkem nemovitým, jež bývá jinde tak plodno pro sociální pokrok. Jednak jest průmysl italský umělá rostlina vypěstovaná v zátiší ochranných cel a přes to opět stížená ohromnými daněmi a brání se proto houževnatě jakémukoliv novému břemenu plynoucímu z dělnického zákonodárství ochranného a pojišťovacího.

Následek této sociálněpolitické zákonodárné stagnace ovšem byl, že italské dělnictvo, již povahou svou převratným ideám přístupnější než dělnictvo národů jiných, snažilo se bědné postavení zlepšiti cestou mimozákonnou. Stávky a revoluční nepokoje byly na denním pořádku. Vláda snažila se zjednotiti pořádek mocí, podřídila železné dráhy pod vojenskou správu, nahražovala stávkující dělníky vojáky a t. d., ale vše s malým výsledkem. Konečně změnila taktiku a výsledkem toho jsou nynější zákonodárné návrhy, jimiž doufá dělnictvo přivést opět na půdu zákona a platného právního pořádku.